

Varpas išeina kas mėnesis. Metinė prekė su parsuontimu:
 Rusijoje (kuvertuose) 5 rubl.,
 Prusuose 3 Mk.,
 Amerikoje ir kitur 4 Mk.

VARPAS

Apgarsinimai V a r p e,
 ištisa eilutė smulkaus rašto, kaštuoja
 60 fen. arba 30 kap.



literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Gražus norai ir menki darbai.

Niekur gal nepasisieka matyti teip aiškios priešgynybės tarp gražių užmanymų ir atliktų darbų, kaip mūsų visuomenėj. Visoki šviesus projektai, gražus norai augte auga širdyje tų tėvynainių, vienok atliktas jų darbas dažniausiai pasibaigia . . . ant liežuvio galo. Šių gražių užmanymų užtenka vos tik ant keleto pasiūlymų, ant keleto iškilmingų pasikarščiavimų, o prisiartinus laikui ar progai, kuomet reikia jau pradėti darbą, šie užmanymai ir visi projektai nyksta, susitkę su gyvenimu, tarsi gražus kvietkeliai, šalčio užgauti. Vietoj atlikimo užmanyto darbų pas greitus tėvynainius gimsta vėl nauji planai, paviršutinė išveizda kurių rodos meilesnė ir gražesnė. Vietoj gryno darbo, nors ir smulkaus, apsirėškia begalinis išdirbimas vientik darbo projektų . . . Šiandien vienam šviesuoliui užima galvą vienas projektas, ryt jis jau nubosta, jis griebiasi už kito, poryt grįžta vėl prie senesniųjų planų, šiek-tiek juos padailinęs.

Atsimenu vieną užkampį, kame mūsų šviesuoliai buvo smagiai pasiryžę platinti lietuviškus raštus. „Ne gana,“ šaukia jie, „mums vientik patiems tuomi užsiimti. Mes surasime žmones, tuos prastus juodus žmonelius, kurie su mūsų žinia varys tą teip svarbų dėlei nuvargintos tėvynės darbą. Mes prisiuksime dvasiško peno tiems, kurie jo jau senai laukia, kurie jo nėra da beveik ragavę. Mes apmokėsime ir raštus ir pačius darbininkus.“ Ir kas-gi pasirodo? Buvo raštai, buvo apsirėškę ir žmonės, o kaip prisėjo mokėti už raštus, tai pinigų ant jų ir neužteko. Dėl ko teip? Dėlei to, kad išdygo jau kiti projektai ir senieji liko užmiršti.

Arba vėl kitur. Keletas ypatų už lietuvištytės darbą liko sujimti. Dėkui pirmam įspūdžiui susitvėrė ratelis, kursai užsimanė nešti pagelbą nukentėjusiems, vienok ir šis darbas ne vienoj vietoj užmanytas, vos tik žymus. Arba vėl toliau. Žmonės persitikrino, kad didžiai svarbu pažinti savo kraštą, kad reikia rinkti visokias žinias apie medgišką ir dvasišką stovį mūsų dabartinio lietuviu. Tam tikslui lieka padarytas program, lieka visa Lietuva išsklaidyta ant dalių,

kokią kiekvienas užmano pažinti, aprašyti. Ir kokia-gi šio užmanymo pasekmė? Vienas ar kitas raštelis iš kokio nors užkampio ir gana . . .

Ir teipat eina darbas ir su mokinimu lietuviškai vaikų, su išgavimu mums spaudos ir kitų tiesų. Daugumas vos tik užmano darbą, bet piršto prie jo neprideda.

Dėleiko-gi teip? Dėl ko pas mus teip mažai energijos ir tvirtos pasiryžimo atlikti viską teip, kaip užmanyta? Nestokuoja jug mūsų draugijai vyrų, kurie su stebėtina energija varė darbą aprinkta, — gana paminėti nors Daukanta, Kudirką, J. Šliupą ir daug da kitų. Žodžiai: „litwin uparty“ nuolatai buna segami prie lietuvių ir tvirtas jų budas viską pastatyti ant savo pasiliko net vienu iš dvasiškų privalumų mūsų genties. Kame-gi dingo tas tvirtas budas? Jeigu mes paveizdėsime į kasdieninį gyvenimą mūsų viengencių, į tą pusę, kaip kas sau duoną uždirba, tai šį tvirtą budą nesunku bus mums užtėmyti. Su stebėtina energija vieni darbuojasi prie ukės, iščiulbdami iš tos susilpnėjusios žemės ką tik galima, kiti prekiauja, advokatauja, daktarauja ar lieka kunigais ir-gi su nemažu pasivedimu. Kas link kasdieninio uždarbio, tai nors sulyginant su maskoliais lietuviui apšviestiesni (? Red.) ir net darbininkai mok augščiau išsikelti, dasiekti augštesnio laipto kasdieninėj kovoj už buvį. Žinoma, buna ir išėmimai, nemažai randasi tarp mus ir žemai nuglemžusių, užimančių menkiausias vietas — tai dalis visokių mūsų praščiokėlių, apleidusių savo tėviškę ir badajančių svetimuose kraštuose. Bet maskolių ar net lenkų lietuviui dažniausia pralenkia (? Red.).

Tokiu budu kasdieninėj kovoj už buvį lietuviui atsižymi jeigu jau ne stangesniu ir tvirtesniu budu, kaip kiti jų kaimynai, tai nors lygiu budu. Kodėl-gi dvasiškuose, ideališkuose veikaluose mes esame pasilikę, kodėl ir čion neapsireiškia tas pagirtinas tvirtas budas? Vientik dėlei to, kad dvasiškus, tuos idealistiskus jausmus mes mažai da guodojame, menkai su jais da susigyvenome. Šie dvasiškieji reikalai, kaipo surėmimas pamatų mūsų atskiros kulturiškos buties, tarpe mūsų mažai da paplito; mūsų liaudis apie juos vos

tik pradeda sąprotauti. Reikalingumas geresnės ateities neišrodo da teip butinai reikalingu daiktu, kad jau mes vardan jos mokėtume aukauti daug ką iš dabartinio pasivedimo; toksai aukavimas pasirodo da sunkesniu iš pusės pasiturinčių luomų, prie kurių prigul ir daugumas mūsų inteligentų. Pirmučiausia jų užduotis — tai užlaikyti, užsiturėti prie to, kas yra. Darbai dėlei tėvynės pasilieka ant antros vietos, juos atlieka, tarsi kaip pailsį nuo kasdieninių bėgiojimų už savo buvį. Dėlei to tai čion ir nėra tvirto budo, nėra tai darbas nuošalinis, kursai suteikia tuliems dvasišką ramumą ar pasilinksminimą. Duodu, sako, ką galiu; kas atlieka nuo mano kasdieninių reikalų. Ir tikrai, nuo šiokių aukautojų ir reikalauti daugiau nėra galima. Tiktai plati liaudis, kuriai nėra daug ką savo aukauti, vardan geresnės ateities mok visai pasiaukauti, o mūsų liaudis, kaip sakėme, vos tik pradeda apie ateitį svajoti. —

Berželis.

Mano turtas.

Po žeme slankiojat su baime,
Už žemės drebate turtas;
Tik krislas teko man, bet laime
Nenoriu lyginties su jus'.

Lai jums pasaulė lobį skaito, —
Be jo aš linksmas ir ramus:
Man savo spindulį nuleido,
Pravėręs debesį, dangus. *Kėkštas.*

Paveikslai.

Parašė Žemaitė.

Rytmetį, bešvintant aušrai, tirštas rukai apdangė visą pasaulį teip storai, juog tekančios saulės spinduoliai nebepersimušė ligi žemės, skleidės ten-pat padangėse, anapus ruko; todėl rytuose truputį šviesesni ir baltesni buvo debesys. Rukai, kybodamas ore, teip sudrėkino medžių šakas ir lapus, juog menko vėjalis pakrutinti medžiai bėrė stambiais lašais gulintį ant lapų vandenį. Augštai kildamas didesnis vėjas gainiojo ir sklaidė ruką. Vienas žemyn guldamas sušlapino ir be lietaus apliejo visą žemės paviršį stora rasa; kitas kildamas augštyt virto į debesius ir sklaidė po padangę. Kur-ne-kur truputį praskilo; pro tuos plyšius spiktėlėjo saulės spinduoliai ir vėl užsitraukė. Maišėsi, stumdėsi, lėkė, lėkė padangėmis stori murai, o apačioje saulės balo ir kaskarts plonėjo. Saulelė iš pradžios nuoga, be spinduolių, balta ir prigesusi, tarytum miegusta, žioruodama per ruką pamaži kilo augštyt, paskui pra-

skleidusi debesius drąsiai kvėpė auksuotą šviesą ir šilumą ant blizgančios rasotos žemės.

Visa padangė nusipraususi vėsioje rasoje linksmai nušvito. Žmonės džiaugėsi gražiu rytmetiu Žolinės šventės. Kur tik kreipsies arba akį užmesi, visur numanyti šventę. Po laukus žmonių nėra gyvos dvasios; už tai keliai ir takai pilni; buriai kaip banguote banguoja: pėsti, raiti ir važiuoti, pralenkdami vienas kitą skubėjo visi į bažnyčią. Kiekviena moteriškė su žoline kaip su šluota rankoje, suskinta visokių žolelių darželyje žydinčių ir visokių lauko žolių. Kur prie senesniųjų mažne kiekvienoje žolinėje riogsojo išsiskleidęs piktadagis.

Pilnas jau šventorius, pilnas miestelis svieto; špitolės kieme ir pašventoryje pilnai pristatyta vežimų. O vis dar tebeeina ir tebvaziuoja keliais, tarytum nėra gyvos dūšios nebeliko po kiemus ir sodžius: visi sutvino į bažnyčią. Ant galo jau vežimai retyn, bet ir vietos apstotai kas-karts mažyn. Dar vienas atvažiavo ir apsistojo pašventoryje: vežimėlis dailus, naujut-naujas, širma riebia kumele pakinkytas, susisėdę vyras su pačia ir pora vaikų ant kojų. Boba išlipo, vaikus iškilnojo, drabužikus jų nupurtino nuo šapų, aptaisinėjo žolinės kotą, kurioje piktadagis kėksojo, svyniojo į nosinę skepetaitę knygą antroje rankoje ir nuėjo į bažnyčią. Vaikai įsikibę į skvernus nubėgo kartu. Vyras pasilikęs taisėsi ir kumelę šėrėsi.

— Na, na! kad ir dėdė išitaisęs gražų vežimėlį! — tarė priedamas jaunesnis vyriškis — naujitelaitis, ką tik nuo adatos! — pasilenkdamas žiūrėjo — pirkai ar dirbdinai?

— Ar-gi nepažįsti Petro Kurmelio darbo? — atsakė pirmas.

— Ką čia gali pažinti! O kas kaustė?

— O-gi jis pats. Kam jis apsigijima padirbti, tai jau viską nuodaliai padirba ir apkausto — tik sėsk ir važiuok.

— Kad nagai, tai nagai! — gyrė Žolys čiupinėdamas — jug tai mano artymas giminitis. Jo motina Žolaičiūtė. Bet kaip išimūšė į turtus, nebesigiminiuojame — žinoma, aš biednas...

— Et, neteisybė — ginčijosi Gorys — prie jo nėra nėjokios didystės; nebent gaišti nenor tuomet, jei nesišneka su kuo. Kiek jis turi prisidirbęs spintų, skrynių, briukų, nepaimtumei už keletą mažne simtų. Giminitis tavo, ar ne, bet tikriai išmintingas ir darbininkas vaikinai. Vargas tik jam dabar, kad matušėlė visai pasilpo; liks vargšas be gaspadinės, jau ir dabar kaip ir neturiš. Senukė mažai belipa iš lovos; buk daktaras nebeapsijimąs išgydyti.

— Ko-gi jis laukė šio laiko nevedęs? Butų beturįs gaspadinę; arba dabar turi su-brūsti. Ko neperši, dėde? ten pat esi arti. Tuomet nebelaikas bus lakstyti, kaip jau ne kokios nebeliks.

— Et! — pamojo Gorys — piršau keletą, bet jis vis kaip atbuls ant to vedimo. Kokią tik papiršk, rodos ir doras linkėjau, niekaip negali atitikti: vis tai šis, tai tas jam ne-tinka, o nė prie vienos nuvesti nesiduoda. Nesuprantu, ką jis mislyja? Šit ir jo bėrukas, mat raitas atjojęs; privesk ėmęs prie mano vežimėlio, te ėda.

Žoliui bliktelėjo mintis per galvą, tarė sau: žinau, ko jis įieško, aš atitiksiu.

— Pasenterėjo vaikinis ir liko vangus ant vedimo — tarė Žolys, rišdamas arklį — visuomet kol jaunus neveda, senesniai jau sunku prisirengti. Tai bėrukas, tai muras — arklis! — Oo! koki jo visi gyvuoliai, tai miela-malonu! Begalo jam klojasi, viskas jiems kaip rugte-rugsta. Nutrauks veršius — nors nė nuo šalies neik. Kumeliai kaip staininiai, arba paršeliai antai kaip iš pieno plaukė. Kas-žin, ar matušėlės tai ranka, ar teip ir Petruai seksis? O kaip dabar tai gyvenimas kaip rietėte-rieta. Žinoma, prie to ir prieveizdos reikia.

Užėjo suma; visi žmonės sulindo į bažnyčią. Po pamokslo susilė, suplukę, skubėjo — grudos laukan, pavėsyje įieškodami at-gajaus.

Petras Kurmelis teipo-gi išsiritęs iš bažnyčios šluostėsi nuo kaktos prakaitą. Vyras jau sumitęs, augštas, stambus, truputį susimetęs į kuprą; rankos kietos kaip geležinės, sutrintos ir pajudusios nuo darbo; plaukai ir usai juodi; veido bėro iš prigimimo, o nuo saulės nudegęs išrodė dar juodesnis; akys mėlynos, truputį jau įdubusios ir apsirukšlėjusios nurodė nebeprimąją jaunystę. Senovės drabužiai apstus, apdribę dar didžiau jį senino. Sermėga rudo milo; kelnės ir trinityčiai lan-guoto audimo; batų aulai sulig kelių, dideli ir stori; po kaklu skepetukas storai pagu-muturtas; kepurė plačiausiu viršum rankoje nusitvėręs. Ėjo sunkiai, dideliais žingsniais, rodė kojų nepavelkias. Žolys prisiriartinęs pasitraukęs jį į pašventorį ėmė rokuoti:

— Girdėjau, Petreli, prastas naujienas, juog tavo motinėlė pasiligojo.

— Visai prastos! — atsiduso Petras — prastos, o ką darysi? nuo Dievo valios neišbėgsi!

— Priseina jau tau, nabage, vesti. Ne-duok Dieve numirtų, kur-gi dingsi be gaspa-dinęs likęs? Verčiau iš laiko pasiskirk, kur turtingą mergą, kur su keliais šimtais, tai bent pajusi! — nuosirdžiai kalbėjo Žolys. —

Nors ir pliką paimtumei, žinau juog gyvėsi, bet vis pati reik pačios vietoje laikyti, ta mergos vietos nebeužims. Turtingą bent-gi turėsi už ką laikyti. Nors šį kartą apsitenki su savu, bet ilgai gal prisieiti labai juoda diena... o tuo tarpu ir palukos neprošalį.

Patiko Petruai Žolio patarmė, net akys jam atšvito.

— Teisybę, dėde, kalbi, teisybę, — tarė Petras — aš ir pats teip mislyjau, bet kame šiame laike tie šimtai bėra? Visi nuplikę, praskikolyję, nė prie vieno kišenėje pasiut-sios kapeikos nerasi...

— O dukters vis-gi kaip lėlės išrėdytos! — pridėjo dėde.

— Vesti tikrai reikėtų, nežinau kaip verstis...

— Jei manęs klausysi — tarė Žolys — aš tau veikiai priteiksiu; nors nelabai straini, bet pinigų kaip iklobio gausi.

— Susimildamas, kame teip užkumpai? — klausė Petras.

— O-gi mūsų medininkas Kupstys supe-lėjusių tur bumaškų. Kiek jįsai skarbo prisikrovė iš pono miško, kiek tų rąstų arba sieksnių sulindo jam į kišenių, o niekur skatiko neišleidžia. Mergos nerėdo, maisto vėl neperka. Vienas puspurėlį, kitas uždaro sklypelį; vienas meilyja, kad miške jo nema-tytų, o medininkui vis ne prošalį... Kupstys gudrus... nesigiria, bet man atdai sakė: „kad mano Marcelei kur dorai atsitiktų, su-krapštyčiau lig penketo šimtukų. O dar sunus jo tokias brangias algas ima po dvarus, ir tie mestų seseriai po keletą dešimčių. Jei nori tuojau išpiršiu?... ten merga nors ne-garsi ir be kraičio, bet storai pinigūta, tikrai geras kąsnys, ne vienas galanda dantis; ir tau bus ne prošalį.

Atsiminė Petras matęs Marcele, arklį įieškodamas miške, nejučiomis užkropęs besi-voliojančią vuogose. Atminė, juog stora, raudona, dikta merga, tik begalo juodais marškiniiais buvo apsilvilkusi. Tai nieko — tarė sau — pamatysma toliau.

— Pinigus pirm šliubo atiduos, žinoma slapčia — tęsė toliau Žolys — nė užrašo nėkokia nereikalaus, prisivengia pone... Pabuvēs dar keletą metų medininku sukrautų dar antra tiek. Paskui priimsi senius nu-karšti, jums ir visi grašgaliai patapės ir tai bus ne prošalį.

Petras mąstė; Žolys patylėjęs šnekėjo:

— O-gi su mišku kokį turėtumei kirtį!... Kupstys svetimam nelabai tesibrangina, o kaip žentui — tai vežtumei ir vežtumei, kiek tik arkliai valiotų, prisitiktumei medegos visam amžiui... liktų dar ir vaikams... — Patylėjęs dar tęsė:

— Mišką vogti nėra nėkoko grieko. Ponas jo nelaistė. Dievas visiems užaugino. By tik nieks negaudo ir neštriopuoja, kirsk kiek tik bevalioji.

Žolio kalba labai mėgo Petru. Kol tik mišparai pasibaigė, Žolys be parstojimo šnibzdėjo, girdamas gerą kšnį. Petras-gi mąstė apie šimtus ir apie dykai kertamą mišką.

Po visam, einant per miestelį mergos kaip tyčioms painiojosi jam po kojų; tula juokdamos kibino:

— Petrai! lėktime namo!

O Petras ėjo rintai, nės nemokėjo rodyti dantis su mergomis. Nesijutęs užklupo parkačiameje Žolį su Kupsčiu. Žolys vedėsi Kupstį ant alaus, kartu nepaliko nė Petro. Tas nors atspyroms, bet turėjo dėdės klausyti. Vienutėlė stiklinę teišgėrė Petras, bet Žolys beveizint suderino juos ir Petras prižadėjo šį vakarą pat pributi su Žoliu į jo namus.

* * *
(Toliaus bus.)

Pasikalbėjimas.

V.

Rusai pradėdami šimet karę su Kynais, gyrėsi ir didžiavosi artima su jais gentyste. Bet nė vienai tautai turbūt neteko teip arti patirti visą teisybę to mongoliško pogimio kaip mums lietuviams.

Įspudį, kokį šimet padarė gandas pasklydęs po Lietuvą: „Vonsiackoi Liepojuje!“ — primena vien tikt paveikslus dvylikto arba trylikto amžiaus.

Sudrebėdavo tada krutinė ir narsiausių vyrų, kada jie išvydavo savo krašto liepsnojančius sodžius ir miestus ir išgirdavo šauksmą, baisesnį už laukinių žvėrių kaukimą: „Allah! Allah!“

Kiekvienas juto tada, juog rasi už trumpos valandos nuožmi barbarų ranka perskirs jį su visu tuo, kas jo širdžiai brangu . . . dažnai ir su pačia gyvastim.

Tai ir šimet išgirdę lietuviai apie atvykimą nuožiausio priešo į savo pasienį neįstengė susilaikyti nuo sunkaus nusiminimo. Su giliomis raukslėmis kaktose ant liudnų ir rimtų veidų spaudė viens kitam ranką atsiveikindami.

— Niekas nežino savo dienos, nė valandos — tarė vienas iš burio.

— Susitiksime kokioje Viatkoje — buvo atsakymas kitų pabalusių lupų.

Bet grynus sodžiaus oras buvo per sunkus suspaustoms neramumų krutinėms, nes tik giliai įtrankdami orą, įstengė atsikvėpti.

Bet teip buvo tik po pirmų suėmimų. Paskui kuo daugiau apkalinimų įvyko, kuo

daugiau kratų atsitiko, tuo labiau lietuvių širdyse ėmė gaivinties ta dvasia, kuri juos per tiek amžių lydėjo, iš tiek paųjų sveikus išvedė ir dabar nuvargusiems, sulyg smerties nuilsusiems duoda tvirtą įtikėjimą į savo spėkas ir į teisingumą savo troškimų.

Keturis metus atgal, kada tas pats Vonsiackoi ėmė Suvalkuose savotiškai ruosties, beveik nė vienos šeimos nepalikdamas neišplėšęs jai brolio, vyro arba sunaus, pakilo ten baisi baimė. Lietuviai ėmė bijoti viešose vietose balsiai pratarti lietuviškai viens į kitą, kad, ne duok Dieve, koks žandaras neišgirstų. Teisybę sakant, juog ir šiandien užtenka ten paminėti vardus Vonsiackoi ir prokurorio Samochocko, kad kiekvienas lietuvis su didžiausia atida aplink savęs apsidairytų, idant galėtų persitikrinti, ar suskambėjimas ore tų baisių vardų neužkenkia jam jau.

Savo laike musų nemiršamos garbės „Varpininkas“ tokį pasielgimą tautiečių su skausmu širdies buvo pavadinęs „kinkų drebjimu“.

Praslinko nuo tų laikų keturi metai . . .

Jug iš patyrimo žino kiekvienas, kaip laimingai gyvenant laikas bėga, skrieja it ant paukščio sparnų, diena dieną vyja nematomai. Bet kaip slenka valandos ir minutės praleistos nuliudime, baimėje ir varguose. Tarytum ir akmuo ristas silpnomis raukomis į kalną greičiau yra iš vietos pajudinimas, negu tokiose sanlygose laikas. O širdis ir protas kaip greitai bresta po slėgiančią našta skausmų ir nelaimių. Dažnai paskiau ir pažinte nepažįsi žmogaus, kurį pažinojai prieš užstojimą rustų dienų. Ypač jeigu jis turi savyje tobulinimos troškimą.

Ir gyvenime tautos, einančios keliu atgyjimo, keturi metai nelaisvės tai ilgas . . . labai ilgas laiko sklypas ir didelis žingsnis pirmyn. Už tai vieton drebjimo kinkų skleidžiasi šiandien prieš musų visai kitoki pavėzdžiai.

Vakar paprasta moterė, pagal metų vakas dar. Drebanti vien tik prie atminimo žandarų, kalėjimų ir kitų panašių baisybių. Šiandien storomis, šaltomis sienomis kalėjimo atskirta nuo karštai numylėto vyro, visai rami. Nė viena ašara nerieda per pabalusius skruostus. Vos matomas lengvas drebjimas lupų nurodo vien tik ant to, kad kova verda jos krutinėje ir taria jai sekančius žodžius:

— Tėvynė reikalauja aukų. Man teko buti pirmai iš krašto. Turbut teip reikėjo. —

Kits vėl jaunikaitis, teip sakant ant pat gyvenimo slenkščio bestovįs, tapo apkalintas. Vieną gražų rytą išvydęs kitus laimingesnius draugus, apleidžiančius jau tuos kapus, kur

gyvus laidoja, šaukia jiems pro savo langą ir pro žandarų galvas:

— Broliai! neužmirškite tik visas čia pirtas skriaudas aprašyti mūsų laikraščiuose.

Vėl viena mergina dasižinojusi, juog žandarai apie ją suka, guodžiasi savo tėvui, 80 metų seniui:

— Nežinau kodėl, bet teip nenorėčiau, kad jie mane dabar suimtų . . .

Senis dagi nesumirksėjęs, vien tik pečius patraukęs, atrėmė:

— Ar gėdos neturi teip šnekėti?! Jug niekam nieko blogo nepadarei. Nekaltų žmonių suėmimais neteisinga valdžia kasa vien sau po kojomis duobę. — Duktė pajutusi tokią galingą dvasią šaly savęs, pasilenkė vien tik tėvui prie rankos ir abu tuoj ramiai nuėjo prie paprasto darbo.

Vėl vienas jaunikaitis dažinojęs, kad jau aniolai sargai jį tykoja, ramina savuosius ir pažistamus:

— Džiaugkitės, kad mes dar nevisai supelėje, kad atsiranda dar tarp mūsų žmonės, kuriuos yra už ką suimti, o neliuskite!

Daugumas naujų kankintinių sutinka atvykusius jus žudyti žandarus ramiai, žiurėdami į juos vien kaip į aklą įrankį neteisybės. Jeigu jie iš tolo atvyko, vaisina dagi . . . nes mato juose vis-gi žmones, savo brolius, nors ir teip žemai nupolusius, juog civilizuose šalyse ima ant savęs roles antropofagų.

Tie visi pavyzdžiai nereikalauja paaiškinimų, taria patys už save.

Toks norus aukavimas savo laisvės ir gyvasties už tėvynės reikalus, toks augštas supratimas žmogaus priedermių, nors dar ir pas atskiras ypatas . . . tai visgi spinduoliai aušros geresnės ateities!

Negaiškite! Švieskite! Skverbkite prie visko, kas atneša tautoms laimę ir žmonėms lygybę! Kelkite dvasią jus visi, ant kurių dar kapai arba kalėjimas neužsivėre!

Korespondencijos.

Kauno gub 22. II. paleido stud. A. Janulaitį be kaucijos ir parankos: teip liepta buvo iš Petropilės. Liepta sėdėt namie pas tėvus iki pasibaigst bylai. +

Vilnius. 24. d. Vasario buvo palaidotas daktaras Chmieliauskis, nuo senei čion praktikavęs. Buvo tai žmogus tykus ir ramus ir darbavosi kaip galėdams aprinktoji šakoj savo mokslo, bet ant nelaimės prieš myrį smagiai nusikalto akyse čionykščios kunigijos. Mat prieš staigų myrį užmiršo atsiveikinti su kunigėliu, nebuvo pašaukęs jį prie išpažinties ir jam pasimirus kunigai pasidrijo atkeršyti (ne jam — nės ką jis budams lavonu begalėjo jausti) jo artimiemsiems.

Kuomet duobė ant kapų buvo jau iškasta, lavonvežimis jau laukė prie vartų, beišnešant lavoną štai ateina įsakymas vyriausiojo praloto, pildancio vyskupo urėdystę, juog ant katalikų kapų negalys but priimtas lavonas. Vežimą reik siųsti atgal ir įieškoti kitur vietos amžinam atilsniui, nės šurkšti kunigija atsakė tos garbės — buti pakastu drauge su išrinktaisiais katalikais. Vieta buvo surasta ant liuteriškų kapų ir ten miręs be išpažinties daktaras buvo pakastas.

Šis atsitikimas ir kiti panašus, kada kunigai tokius prasikaltėlius kaišioj šalyje kapų, primena mums pasielgimą senovės dvasiškijos: ji nor prisisavinti Dievo sudą ir ant žemės spręsti, kam vieta danguje, o kam reik kančias amžinas kentėti. O gal Viešpačiui Dievui patiko, kad a. a. Chmieliauckas nesibičiuilavo su šios dienos dvasiškija, kuri toli yra nukrypusi nuo to mokslo, kurį Kristus buvo pareiškęs.

Čion priminsime da apie darbus nekurių kunigų mūsų sostapilio. Nesenei pragarsėjo savo dievobaimingais darbais jaunas kunigėlis, kapelionas moterijų gimnazijos ir kitų mokslainių, kunigas J. Macijauckas. Pasibaigus vienam sužadavimui, laike kurio buvo susirinkę daug žmonių, kuomet žmonės pradėjo skirstytis, jis užpuolė ant saujalės jaunuomenės, šnekučiavusios išeinant prie bažnyčios durų. „Ką jus čion rėkaujate, jug čion bažnyčia, o ne kokia ten visaryčios aula. Laukan iš čion!“ Vienas ar kitsai pasidrašino priminti kunigui, juog toksai jo pasielgimas nėra teisingas. Supykęs kunigėlis skubiai liepė pašaukti bažnyčion policiją. Atbėgo keli policijantai ir net jau pradėjo švaistytis su bardišiais. Visi skubinosi greičiaus išėiti iš Dievo namų, į kuriuos teip meiliai kviečiama maskoliška policija . . . Užgauta tokiu pasielgimu jaunuomenė pasiskubino pas miesto policmeisterį apskusti darbus įsiveržusios į bažnyčių policijos, o ten jau rado kunigą, kursai nubėgo raportuoti apie atsitikusį maištą. Kaltininkų pagalios nieks nežinojo ir policmeisteris velyjo kunigui santaiką padaryti ir nebepykti . . .

Po tokiam atsitikimui kunigas pasidarė aiškiu priešininku jaunuomenės, studentų, ir jėmė stengtiesi kaip nors ją sukompriuoti, sugėdinti akyse jaunų savo mokininių mergaičių. Štai ant vieno iš savo pamokinimų pradėjo plusti ant studentų. Mat Vilniuje, kaip ir kituose miestuose, privatiškuose namuose buna daromos vakaruškos arba šokių vakarai, ant kurių jaunuomenė surenka šokių ar tokius grašius pagelbai savo neturtingų draugų. Buvo tokių vakarų ir šimet. Todėl kunigas pradėjo užmėtinėti, kad jaunuomenė surinktus pinigų arba pragerianti, arba su-

nadojanti ant platinimo tarp žmonių blogos pakraipos raštų, net, sako, socialistiškų. Todėl, sako, jus nelankykite šių bedieviškų pasilinksminimų, nešelpkite jaunuomenės, kuri skrieja bedievystę arba socializmą tarp žmonių. Ikišiol persekiojime socialistų turėjo tarsi monopolį kunigas Jasienskis, kursai katalikų katedroj plusta ant jų labjaus, negu žandarai savo kanceliarijoj, o dabar mat ir kiti pradeda tuom užsiimti.

Atsimenu vieną pamokinimą Jasienskių, kuris per pamokslą trumpai po kalėdų pasakė, juog socialistai viso svieto — beveik vieni tik žydai. Kad paniekinti socializmą negana buvo apskelbti jį bedievišku, bet pasinorėjo prisegti vardą žydų, nės antisemitizmas tarp mus dar randa daug pasekėjų. Ant žydų gali plusti ir vis bus parokuota už gerą.

Žydų čia visi neapkenčia; ir ta neapykanta pasidarė da didesnė dėlei garsios bylos žydo Blondeso, buvusio apkaltinto už pasikėsimą papjauti krikščionišką mergaitę. Byla pasibaigė veik ant niekų, Blondes buvo tik lengvai nubautas. Bet žmonės mano, juog žydai papirko apginėjus, papirko sudą, papirko viską, kas tik buvo reikalinga, kad tik iš sudo nekaltais išėiti. Apginėjai ir prakuratorius pasidavė į senatą ir bylos galas da toli, o šnekos ir zaunos visokio turinio apie šią bylą nepasiliauja. *Petraitis.*

— 11. d. Vasario Vilniuje prie Trakų gatvės, namuose p. Umiastauckienės pas p. P. Valtį buvo lietuvių arbatvakaris su šokiais ir dainomis. Dainavo lietuvių koras ir žaidė kareivių orkestras. Ant arbatvakario susirinko apie 600 lietuvių — praščiokėlių.

N. Sunus.

Vilnius. [Politika Vilniaus generalgubernatorių.] Skubinu pranešti linksmą (? Red.*) naujieną: mūsų generalgubernatorius Trocki, sako, busęs perkeltas į Varšavą į vietą mirusio Imeretynskio. Nepavydime jo suvalkiečiams ir lenkams: prisėis ne sykį jiems pajusti sunkią leteną šio geradėjo. Su juomi, reikia tikėtis, išsikels ir jo sekretorius Sudeikin, kursai teip mintriai rupinosi apie surusimą mūsų krašto. Jo politika — tai su pagelba liudies mokslainių įciepyti Lietuvai maskolobę ir visą kraštą (maskolišką, anot jo, nuo senovės) vėl perdirbti ant tikro maskoliško. Lietuvos lenkų jis nenorėjo erzinti, nės jie jug tokį pat čion atėjūnai, kaip ir patys maskoliai. Su mūsų didžponija ans sten-

gėsi kuomeiliausiai susigyventi ir ne dyvai, kad Lietuvos aristokracija pradėjo kviesti pasavę ant balių, ant pasilinksminimų, kaip darė tai grasas Tyškevyčius. Tegul sau lenkai linksminasi — manė sau — tegul eikvoja savo grašius, nės jų vieta jau pažadėta žydams arba maskoliams, kurie sugriebs jų turčius į savo rankas, palengva viskas paklius į rankas maskolių . . . O to tik jug ir reikia! Svarbiausias dalykas — tai liaudis ir svarbiausia jo užduotis buvo uždumti jai akis ir ją apgaudinėti. Tam tikslui jis pasinaudojo iš maskoliškų raštininkų, kurie kaip Engelgardas, korespondentas maskoliškos „*Novoje Vremia*“, rašinėjo nebutinus daigtus apie „maskolišką Lietuvą“. Klausymas, kaip supainioti prastus žmonelius, įgijo dar tokį svarbumą, kad čionikšcis kuratorius Popov dar sušaukia net visos apyrbės direktorius liaudinių mokslainių, kad apreikšti jiems, juog jie iš visų spēkų privalo stengtiesi atidengti kuodaugiausiai liaudinių mokslainių, privalo organizuoti partijas maskoliškų apaštaly, kurie vaikštinėtų po kaimus ir ten kur tik įmanydami skriestų maskolišką dvasią. Maskolių mokintojams ne tik reikia naudotis iš mokslainių, bet jie tury landžioti į lietuviškas gričias ir ten teipgi sėti maskolystės sėklą. Kaip matome užmanymas tai nebetkoksai ir maskoliai nerte neriasi iš kailio bemokydami mūsų vaikus, o mums patiems užkrauna kalėjimo bausmę už tai, kad drįstame vaikus poterių mokinti. *Petraitis.*

Košėdarai. [Mus mokyklos.] Čion atidengta dvikliasinė maskolių mokslainė. Vaikus mokina rusiškos kalbos, skaitliuoti, geometrijos, maskoliškos religijos ir maskoliškų bažnytinių ir svietiškų giedojimų. Vaikų yra apie 90, mergaičių 25. Daugumas iš aplinkinių kaimų ir miestelių — Žoslių ir Žyžmarių, beveik visi katalikai, o religijos mokina popas. Kur-gi kunigai? Nuo miestelio Žyžmarių jug netoli ir kunigas lengvai galėtų atsilankyti. Popas jug da ir iš toliaus atsibasto. Vaikai tarpo savės šneka lenkiškai, kolioja viens kitą maskoliškai; daugelis iš jų supranta ir lietuviškai, bet lietuviškai nekalba. Mat, kaip mokinasi mūsų jaunoji karta. Liudna, baisiai liudna naujiena. *K.*

Žyžmariai [Bažnyčia ir lietuviai.] Išsikėlus senam mūsų džiakonui į Senusius Trakus, dar apturėjome du kunigu. Pirmiaus mes lietuviai turėjome tik vieną džiakoną Jelenškį, kursai budams lietuviškoj parapijoj lietuviškai nemokėjo. Prie išpažinties visgi priimdavo ir nemokančius lenkiškai, nors juokinga buvo tokia išpažintis. Paveizdan, ans klausdavo: „ką sugriešyja, ar daug arielkos gėriau?“, žmogus nesuprasdams klaidės, at-

*) Mums rodos, kad ne žmonės, valdžios atsiųsti, mus valdo, bet tam tikra politiška sistema. Politika Trocki kas link Lietuvos tai ne jo išmislas ir ne ant jo vieno turi už tai pulti kaltė.

sakydavo: „nežinau, tėveli.“ — „Kad nieko nežinai, tai ko čion atėjai? Eik tolyn!“ Tuom kaip kada ir pasibaigdavo išpažintis. Dar turime kleboną lenką ir kamendorių lietuvių, kursai ir lietuviams pradėjo sakyti lietuviškus pamokinius. Gaila tik, kad šie pamokslai visados buna 9. val. nuo ryto, kuomet mažai da žmonių tėra bažnyčioj, nės teip anksti pributi nevisados galima, o lenkiškas pamokslas esti sumai pasibaigus jau po piet — tuomet žinoma ir daugiau žmonių bažnyčioj. Dėkui tokiam įvedimui išrodo, buk lietuvių čion visai mažai, o daugumas lenkai, po teisybei-gi visai kitaip. Geriaus butų jau, kad lenkiškus pamokslus išryt sakytų, nės uatruojančių lenkiškai daugiausiai pačiam miestelyje ir jiems nesunku butų ir ankščiau į bažnyčią ateiti, negu kaimiečiams, gyvenantiems už keletu viorstų nuo miestelio. Gaila, kad musų šnekta teip paniekinta. Matydami tai, ir patys lietuviai griebiasi už lenkiškiosios, arba net kabinasi prie smagesnės jiems maskoliškos šnekos.

Kaimynas.

Anušiškis. Pagalios ačiu Dievui ir mes sulaukėme kunigo lietuviu. Pasakęs tai, bijausi net sugriešyti, nės senajį musų kunigėlį pavadino pas savę patsai Ponas Dievas. Tik tokiu būdu mes likomė išgelbėti nuo lenkiškos dvasiškos duonelės. Pasistengkime dar savo bažnyčioj užlaikyti viską lietuviškai, o labjansia išmokime gražiai lietuviškas giesmes giedoti. Tuom gal pergalsime visus savo lenkuojančius sąparapijonus, kurie perstos reikalauti lenkiškų giedojimų, pamokslų ir tt. Kai mokėsime savo bažnyčioj lietuvišką kalbą guodoti, tai ir patsai vyskupas nebedrįs siuntinėti mums kunigus lenkus. Daugiau mums jų nebereikia. Mažai tik tarp mus lietuviškų knygų, o laikraščių lietuviškų ir visai nematy. Ar-gi negalėtų kas parupinti mums to dvasiško peno — pirkume, kiek galėdami, nės trokštame tikros šviesos. Apsilankykit pas mus! . . .

Parapijonis.

Londonas („Kooperatyviška D-tė Lietuva“). 25. d. Gegužio 1900 m. susitvėrė Londone kooperatyviška draugystė „Lietuva“. Toji draugystė iš pradžių turėjo apie 17 sąnarių, bet dėl nežinomų iki šiolei tvirtai nės sąnariams tos draugystės, nė-gi pašaliečiams priežasčių skaitlius sąnarių joje neauga. Pagal D-tės įstatymus kiekvienas sąnarys turi mokėti akcijas; (? Red.) vertė tokios akcijos 1b 1. Dėlei neturtingumo apsigyvenusių čionai Lietuvių draugystė nusprendė išmokėjimą akcijų palengvinti tokiu būdu: kiekvienas neturtingas sąnarys gal akciją savo išmokėti rakais — po 5 šilingus per mėnesį. Nežiurint ant to palengvinimo skaitlius sąnarių vienok dar nepasididino iki šiol.

Sanprotavo kiti, buk skaitlius sąnarių nesididinas dėlto, kad išrinktas tapo žmogus neistikimas ir girtuoklis p. A. P. draugystės prezidentu; kiti vėl, kad kasierius p. V. Ž. neužtektinai mokąs rašyti ir tt. Žodžiu, visi tie, kurie teip sanprotavo — neklydo ir turėjo tiesą, bet iš kur imti dėl rinkimo į Komitetą žmones labjau atsakančius — istikimus, negirtuoklius ir mokačius rašyti — buvo per nekuri laiką tuščių klausymu, kadangi iš tarpo sąnarių žmonių davadnesnių nebuvo galima išrinkti.

Štai 28. d. Gegužio 1900 m. atkeliavo į Londoną viens iš kankintinių Maskolijos, tulas J. J.; tą pačią dieną atlankė draugystės susirinkimą ir prisirašė į draugystę. 7. d. Spalio pereitų metų p. J. tapo išrinktas prezidentu. Per jo rupeščius ir agitaciją įstojo į draugystę dar du apšviestėni sąnariai: pp. Kristupas Verbunas ir Juozas Keraševyčia. 18. d. Lapkričio 1900 vietoje menkai mokačio rašyti Ž. tapo išrinktas p. Keraševyčia draugystės kasierium. P. Verbunas yra teip-gi sąnariu komiteto.

Dabar ir Komitetas geras ir, rodos, viskas tvarkoj, bet skaitlius sąnarių kaip menkas, teip menkas. Bet ant galo ir tie pats sąnariai ne noriai moka akcijas: metas egzistavojimo draugystės jau baigiasi, o pinigų kasoj — vos tik keletas svarų.

Nors klausymą tą ir ne perdaug lengva išrišti, bet susipažinus arčiaus su taktika ir pasielgimu pačių draugystės vadovų, galima beveik šį tą apie klaidas spręsti ir ant galo, dar arčiaus prisiziūrėjus, rasi ir ne viena skylę reiketų užlopyti.

1. Beveik nės viens iš komiteto sąnarių dar akcijų neįmokėjo, nors kiti sąnariai jau senei moka;

2. Menesiniai susirinkimai yra apgulti tuleriopais užmąnymais, iš kurių nės viens ne buna tobulai apsvarstytas, nors ir kits iš jų buna priimtas.

3. Jeigu į draugystę atsilanko koksai prsalietis, norėdamas apie mierį ir įstatymus dasižinoti, tai p. J., kaipo prezidentas paprastai ne tik ką neišklauso, bet da-gi ir šnekėti nepavylyja, nors tai butų susirinkimas atviras su prakalboms.

Žinoma teip elgiantės negalima geresnės pasekmės laukti, ypatingai pasidauginimo sąnarių skaitliaus.

Ant galo dar turiu pridurti keletą žodžių kas link taktikos p. J., kaipo draugystės prezidento.

Sykį per susirinkimą, po užtvirtinimo kun. B. Šlamo, p. J. pastatė ant pirmo punkto dienos davado — pasveikinimą kun. B. Šlamo kaipo užsipelniusio nuo lietuvių ypatingą

garbę. Tuom tarpu per pamokslą tą dieną kun. Šlamas ne tik ne užpelnė garbės, bet veikia užpelnė papeikimą, nės uždraudė skaityti svietiškas knygas ir laikraščius. Keli sąnariai išgirdę tokį užmanymą savo prezidento, teisingai jam užtėmyjo, kad „Koop. D-tė“ ne tur jokio susirišimo su tikėjimu ir prašė jo kitą syk eiti keliu D-tės aprinktu.

Kitą syk norėjo p. J. suvienyti visas Londone susitvėrusias draugystes ir sulieti į vieną, bet ir tai jam ne nusidavė padaryti. Vėliaus pasirodė, kad jis norėjęs — kaip jis pats išsitarė ne sykį — visas draugystes pavesti kunigo užžiurėjimui ir tt. Užtaigi ir ne dyvai, kad už tokius darbus jis tapo pramintas „Zakristijonu“ ir tuo vardu dabar vadinasi.

Mat kokių žmonių galima atrasti tarp kankintinių. Rodos turėtų but visi demokratams ir rupintis apie žmonių naudą, laisvę susirinkimų, laisvę žodžio . . . O tuom tarpu pasirodo kas kita . . .

Ar gali dabar kas į ščyrumą darbų p. J. tikėti? *K. Perkunas.*

Mums rodos, kad prie priežasčių silpno ugio „Koop. D-tės“ reikia priskaityti teip-gi neaiškumą įstatymų*) ir stoka gvarancijos kas link to, kad sudėti pinigai ne nueis ant vėjo.

Žmonės, žinoma, norėtų aiškiai suprasti, kas bus ta per prekystė, kas bus pirklium, kaip bus ta prekystė vedama etc.

Reikia tik stebėtis, kad da atsirado toki žmonės, ką pirkto akcijas. Jeigu jų paklaust, kas bus toliaus, tai veikiausia jie nės pats nežinotų ką atsakyt.

Ar negeriaus butų patiems D-tės uždėtojams arčiaus susipažinti su organizacija tokių D-čių tarp svetimų tautų, pasirupinti gauti tų D-čių įstatymus, pamatyti jų krautuves vedimą knygų ir tt. *Red.*

Paryžius (D-tė Želmuo). Nuo 1896 m. čia yra susitvėrus lietuviška D-tė vardu „Želmuo“. 1896 m. D-tė buvo iširus, bet pabaigoj 1900 m. vėl susitvėrė. Ji turi savo gana didelį ir akyvą knygyną, kasoje turi per 300 fr. pinigų. Sąnarių turi apie 15.***) Koki buvo įstatai tos D-tės pradžioje man neteko patirti, bet iš dokumentų matyt, kad tai buvo Raštų D-tė (literackie) ir kad prie tos D-tės prigulėjo ne tik tie, ką mokėjo kalbėt lietuviškai, bet ir tie ka lietuviškai nemokėjo. Tarpe užsilikusių D-tės popierių randame gan akyvą dokumentą nuo 1887 m. rašytą lietuviškai ir lenkiškai ranka paties

*) Mums tapo prisiųstas atsišaukimas D-tės su įstatymais. *Red.*

**) Iš sąnarių tik 5. kalba lietuviškai.

V. Akelaičio. Užvardyjimas to dokumento yra toks:

„Pinigų rinklava, skirta ingivenimui lietuviszkos raszlavos ir leidimui knigų.

Toliaus yra pasakyt:

„Szuomi metumi Lėtuvjams ir Lankams, geidantėjėms lietuviszką kalbą gerai suprasti, ja-gi butai vartoti, reiktė reikja. tarp kitų szjų trijų knigų:

1. Žodino lietuviszko, lankiszkaiz szgvaldito;
2. Žodino lankiszko, lietuviszkaiz szzreiszketo;
3. Trumpo Mokslo lietuviszkos kalbos, lietuviszkaiz ir lankiszkaiz paraszto.

Turime stiprą viltį, jog brolei Lėtuvjai ir Lankai gausingomis dovanomis apdovanos musu D-tę atsimindami milimosjos Lėtuvos.“

Po atsiliepimu pasirašę 3 lietuviai iš kurių V. Akielaitis buvo perdėtinu. Sąnarių 1888 ir 1889 m. buvo 11, 1890 — 19, 1891 — 12, 1892 — 7, 1893 — 6, 1894 — 7, 1895 — 4, 1896 — 3, 1898 iki 1900 — 1. Iš to matyt, kad nuo 1890 m. skaitlius sąnarių eina mažyn ir nuo 1896 metų D-tė, gali sakyti, paliauja gyvavus, tik viens sąnarys a. a. Bukovski (Bukaitis) sinntinėjo kas mets po 50 fr. Kiek buvo surinkta pinigų pirmuose metuose žinių nės. 1889 m. matome kasoje 161,95 fr., 1891 m. — 250 fr., vėliaus kasa mažinasi.

1892—1895 išsirašyta laikraščiai „Vienybė L.“ „Varpas“ ir „Ukininkas“. 1893 atspausdinti nauji D-tės įstatai lietuviškoj ir lenkiškoj kalboj, 1894 m. paskirta 200 fr. Limanovskiui už parašymą „Historja Litwy“. 1896 duota p. Ž. 100 fr. už vertimą tos istorijos į lietuvišką kalbą. Be to, sako, buvęs parašytas vadovėlis lietuviškai lenkiškas, bet nės lietuviškas vertimas istorijos, nės vadovėlis atspausstas nebuvo.

Tokiu budu troškimas pirmutinių vadovų („igyvenimas lietuviszkos raszlavos ir išleidimas knygų“) neišsipildė. Kokia vertybė yra knygutės „Historja Litwy“ gali spręsti kiekvienas, kas tą knygutę yra skaitęs, bet ar ji butų šiokia ar tokia, tai vis-gi ji buvo paskirta ne lietuvių bet lenkų visuomenei ir šelpė ne lietuvišką, tik lenkišką literaturą.

Svarbesniejie įstatymai D-tės išleisti 1893 m. skamba šiaip:

§ 1. Siekis Lietuviškos D-tės „Želmens“ yra suvienijimas prie visuotinio darbo išsklaidžiusių po Prancuziją Lietuvių.

§ 2. Darbas susidraugavusiųjų išsireiškia šiomis uždavomis:

a) išlaikymas kalbos ir prilaikymas lietuviszkos tautystės;

b) užlaikymas vienyjimosi su Lenkais, su kuriais Lietuviai nuo amžių neša bendrą likimą;

c) patriotiška įtekmė ant liaudies.

§ 3. Sąnariu D-tės gali buti kiekviens Lietuvos arba Lenkas. .

§ 5. Prie uždavų patilpusių i § 2 prisiduria dar siekis savitarpinės broliškos pagalbos priepuolyje nelaimės, ligos ir tt. vieno sanarių D-tės.“

Iš to matyt, kad išleidimas lenkiškos knygos suvis nesutinka su punktais *a* ir *c* § 2, kadangi negali aiškinti, kad kas nors būtų buvę daryta prieš D-tės įstatus, per tai pasirodymą knygutės reikia aiškinti pasiremiant ant prasmės punkto *b* § 2, t. y. kad ideja „užlaikymo vienyjimosi su Lenkais“ daleidžia lietuviškai D-tei išleisti savo pinigus ant šelpimo lenkiškosios literatūros.

Be to reikia čia nurodyti da ant vieno fakto aiškiai charakterizuojančio D-tės dvasią. Pradžioje D-tės protokoluose buvo vartojama lietuviška ir lenkiška kalba, bet ant susirinkimų oficiališka kalba buvo francuziška ir francuziškoj kalboj tapo atspausstos kvitancijos. Bet nuo 1893, t. y. nuo laiko įvedimo naujų įstatymų tapo įvesta lenkiška kalba. Su vartojimu lenkiškos kalbos lietuviškoje draugystėje įeina veik ta pati istorija, ką ir su išleidimu lenkiškos brošūros. Ta atmaina nesutinka su punktais *a* ir *c* įstatymų, bet gal but teisinama punkto *b*. Teisybė, D-tėje ant susirinkimų ne paranku buvo vartoti lietuvišką kalbą, nės ja ne visi suprato, bet da neparankiau buvo vartoti lenkišką kalbą, nės ši paskutinė ne tik ne „prilaiko lietuviškos tautystės ir jos kalbos“ (p. *a*) bet tą tautystę silpnina, sutverdama tam tikra atmosferą kurioj naudingiau yra mokėt lenkiškai ne kaip lietuviškai, ir atstumdama nuo savęs tokius lietuvius, kurie lenkiškai nemoka.

Iš šitų dviejų faktų galima lengvai suprasti D-tės dvasią. Kadangi tokia D-tės dvasia ir tendencija gali buti išaiškinta tik punktu *b* § 2, per tai kiekviens lietuvis gal numanyt, kaip reikia suprasti „užlaikymą vienyjimosi su Lenkais, arba, kitaip sakant, *unija*.“

Tokį keista atsitikimą lietuviškoje draugystėje galima išaiškinti šiokiu budu. Lenkai arba sulenkėję lietuviai, ką nemoka lietuviškai, negali skaityti lietuviškų laikraščių, o per tai negali pažinti Lietuvos reikalų, vis-gi turi pretenzija spręsti apie lietuvių reikalus ir pirmiausia kelia truksmą dėl lietuvių separatizmo.

Tuom tarpu, kada įvyksta kokia nors unija, tai ir pasirodo ant ko įeina ta unija.

Gintautas.

Iš Amerikos. Vasario 12. dieną 1901 m. Pittsburg'e Pa. įvyko p. Šerno (bene 1886 m.) paduotas užmanymas, susivienyti visoms prispaustoms tautoms ir kariauti prieš prispaudėjus už savo tiesas, išleisti laikraštį angliš-

koje arba prancuziškoje kalboje ir jį siuntinėti visokių laikraščių redakcijoms, įtekmingiems raštininkams bei šep ypatoms ir net pačioms valdžioms ir valdininkams, kad parodyti svetui savo vargus ir valdžioms, kad prispaustos tautos gerai tą atjaučia ir moka pasiguosti. Mums, lietuviams, jau senai vertėjo tai padaryti, bet vis likosi iki šiolei atidėta dėl stokos kaštų, tai vėl raštininkų dėl tokio laikraščio. Pradžioje lapkričio mėn. 1900 m. p. Šerno užmanymas tapo pajudintas iš naujo per Dr. J. Šliupą ir rusinus, kurie Suvienuose Valstijose turi sutvėrę savo tautišką partiją ir kur vadovauja vien kunigai, bet protingi žmonės.*) Rusinų kunigai tą klausymą pirmiausiai pajudino savo laikraestyje „Svoboda“, o paskui lietuviški laikraščiai karštai parėmė tą užmanymą ir galiaus lenkai prie to prisilenkė per Dr. Šliupo išaiškinimą, kokią didelę naudą galime apturėti susivienydami visi prispausti ir apreikšdami svetui savo vargus. Dauguma lenkiškų laikraščių tam pritarė; tuli užmanymą visi atmetė, rodydami patiems (lenkams) tokį laikraštį išleisti, bet nerado pritarėjų; kiti vėl nekeitė to, kad užmanymą pakėlė Dr. Šliupas, lietuvis, didžiausias lenkų priešininkas, separatistas. Išmintingesni lenkai ant to vienog nepaisė ir išaiškino tokiems, kad mes tarp savęs (lietuviai; su lenkais) galime polemizuotis, bet turime išvien gintis nuo prispaudėjų, vokiečių ir maskolių, kurie abejus lygiai spaudžia. Amerikos lenkiški laikraščiai praneša, kad toks susitarinimas — susipratimas prispaustų tautų padaręs didelį įspudį ant Europos lenkų, kurie tam pilnai pritaria, išskiriant „ugodovcus“.

Ant susivažiavimo buvo 19 pasiuntinių: 1 rusinas, 9 lietuviai ir 9 lenkai. Po visų rodų ir išsikalbėjimų vienodai nutarė išleisti angliškoje kalboje mėnesinį laikraštį „Freedom“ — „Laisvė“, kuriame talpšis raštai apie valdžių nedorybes. Kiekviena tauta parupis savo dalies raštus kaip ir kaštas išleidimo, visai nešitikint prenumeratorių. Lenkai apsiėmė mokėti 30 dol., lietuviai 25 dol., o rusinai 20 dol. Lietuviai tikisi reikalingus pinigus surinkti iš auką, kurių reikalingumą daugelis jau atjaučia ir noriai aukauja. Lenkai mokės iš „Związko“ kasos, kuri yra gana turtinga.**)

Į komitetą tapo išrinkti: F. H. Jablonski's, redaktorium (kaipo mokantis gerai angliškai) iš lenkų pusės; Dr. J. Šliupas, sekretorium iš lietuvių pusės ir kun. A. Bončevski's, ka-

*) Viena rusinų dalis yra pavirtusi į vengrus, antra į lenkus (Austrijoj), o trečioji (Maskolijoj) į gndus.

**) Lenkų „Związek Norodowo Polski“ turi kapitalo 131802 dol. ir 28565 sanarius.

sierium iš rusinų pusės. Laikraštis „Freedom“ turės pasirodyti apie liepos mėnesį.

Ant galo pasiuntiniai nutarė sekančią rezoliuciją:

„1. Pripažįstam reikalą druto sanryšio lenkų, lietuvių ir rusinų tarp savęs ant pamatų: lygus su lygiais, laisvi su laisvais kokiame nebuk dėmėse, — idant, remiantis ant tos papėdės, bendromis pajiegomis dirbti visiems brangiam siekiui.

2. Idant įvykdinti tą siekį, turime pripažinti tų trijų tautų savistovumą, jų atskyrą plėtojimąsi, kaip to reikalauja jų kultūriški ir ekonomiškai pasilaikymai, o kiekviena iš tų tautų turi viena kitai eit į pagelbą atsiekime viršui pastatytą užduočių.

3. Užkvičiame ir kitas prispaustasias tautas į darbą iš vieno griovime priespaudos trijose užgriebtojų viešpatystėse.

4. Išreiškiame troškimą, idant šitos trys tautos, turinčios vienokią siekį, smerktusi jopi sutarime, vienybėj ir brolystėj; o gimtinėj žemėj, idant viens kitam, prigimtuose kiekvieno rubežiuose, nė jokių kliučių nespestų.

5. Musų idealu yra visuomenės žmonių lieta (demokratiška respublika): Lenkijos, Lietuvos ir Rusijos, paremta ant federacijos principų.

6. Idant įkūnyti virš minėtą siekį, susivažiavimas lenkiškų, lietuviškų ir rusiškų organizacijų ir laikraščių reprezentantų išranda kaip vieną iš atsakančių pragumų ir nusprendžia: išleisti, apgynimui bendrų reikalų, mėnesinį laikraštį angliškoje kalboje.“

Tame laikraštyje talpinsis tik pasiskundimai ant valdžių už politiškas ir ekonomiškias skriaudas. Dvasiškija bus kritikuojama tik tuomet, jeigu ji padės valdžioms engti žmones. Tikėjimiški ginčai nebus talpinami. Ginčai tarp pačių prispaustų tautų teip-gi netilps tame laikraštyje. *Amerikietis.*

Apie vaikų literatūrą.

Pačioj pradžioj musų judėjimo, kada da tik darbavos viena apšviesta jaunuomenė, pakol dar ta srovė nebuvo užgavus liaudies ir kitų luomų, ne teip nė reikėjo vaikų literatūros. Dabar-gi mes jau turimės kitaip. Dalyvauja tame judėjime yvairios luomos ir lytys. Kas kartą didesnis skaitlius žmonių parodo savę lietuviais. Bet vis tai prie tos srovės tegali prisidėti tik paangusieji, nės jiems viskas yra rašoma ir spausdinama. O vaikai nuo tos puotos yra atmetti. Jie turi ar skaityti kitoj kalboj, kad gauti peną savo protui, ar visai nieko neskaityti. Tokiame sunkiame padėjime yra kaip apšviestunai, teip ir sodiečiai, jeigu nori suteikti vaikams šiekias-

tokias žinias ir nori juos auklėti lietuviškoje dvasioje.

Tokį padėjimą negalima pavadinti normališku. Senesnieji musų darbininkai ant tautiškos dirvos išmiršta ar kuniškai ar doriškai: šiųjų paskutinių mirtį galima aiškinti tik tuomi, juog buvo tai jaunystės svajonė, kol buvo studentu, neturėjo patriotiškas karštis pamato pačioj gilumoj, buvo tas tik paviršutinis užsidegimas. Užėjo ta srovė kaip vėjas ir kaip vėjas išnyko, išsiblaškius jaunystės svajonėms.

Dėlto reikia nuo pat mažumos auklėti, kad tą dvasią įgytų kartu su motinos pienu ir augant turėtų tam tikrą maistą. Taigi ant priaugančios kartos turi buti paremta musų tautos ateitis, jai reikia palengvinti naštą stojus prie darbo.

Taigi reikia atkreipti atidą ant vaikų literatūros. O jos mes turime visai mažai: *Elementorius A. iš B., Musų pasakos, Naudingai skaitymai* — ot ir viskas. Yra teipogi keletas knygučių, kaip antai: Graži vaikų knygelė, Robinsonas Kruzoe, bet niekam netikusios. Pirma turi savyje vienus tik pamokslus, antra — butų gera, kad vėl ne tie pamokslai. Turinys viso veikalos puikus, kiekvienas vaikas su atida perskaitytų, kad nebutų šito veikalos perdirbimas menkas. O jug butų gerai, kad kas iš musų rašėjų paimtų visą veikalą ir pardirbtų jį pritaikindamas prie vaikų supratimo. Su kokiū noru skaitytų, kaip pamėgtų skaitymas! O dabar tie pamokslai stačiai atstumia ir užmuša vaikui norą skaityti. Tai teko praktiškai pastebėti bemokinant vaikus.

Taigi gerai padarytų musų rašėjai, kad nors vienas jų butų atsidavęs tam darbui. Tuom padidintų skaitlių musų sandarbininkų, atitrauktų nuo visokių pradinių maskoliškų mokslainių, kurios daug pikto vaikams padaro. Mums negeistina, kad vaikai vaikščiotų į maskolių bažnytinias mokyklas, taigi reikia darbu prie to protesto prisidėti, nės vienį žodžiai ne daug ką tepadarys.

Žinau, juog musų rašliavos padėjimas yra silpnas, visur, kur tik neatsigręši, matai skyles, plysius, visur reikia ką norint suteikti; žinau teipogi, juog ir rašėjų ne daug, bet jeigu ir tie patys produktyviškiau suvartotų savo spēkas, suteiktų ir vaikeliams maisto biškėlių, užtektų ir dėl anų spēkos.

Be abejonės, iš karto viskas negali atsirasti. Pradžiai nurodyčiau išleisti pasakų knygeles. Pakol išėjo „Musų pasakų“ I. laida. O jug surinktų yra gana daug ir jau atspausdintų, tik reikia prarinkti ir perspausdinti. Tarp tokių pasakų rinkimų galim nurodyti: *Basanavyčiaus, Sleicherio, Jurksaičio, Veeken-*

stedto, *Dovoina-Silvestraičio*; paskui galima rasti „*Mitteilungen der litauischen literarischen Gesellschaft*“ sąsiuvai 1—24. Teipogi galima paimti vieną-kitą pasakėlę iš „*Ukininko*“ ir kitų laikraščių.

Klausymas apie tai ne naujas, jau ne syki buvo rašyta, bet teip ir buvo užmiršta. Primeniu dar, gal kas išeis iš to. *Dirvonas.*

Dvi meili.

Aš įsimylėjęs buvau!... O tu, skaitytojau?... Ne?!... Tai nebeskaityk toliau!... Mesk, eik šalin!... Nes įsimylėti gali! — O žmogui rimtam, darbininkui ant tautiškos dirvos tuos niekus reikia mesti šalin!

Ji buvo jauna, skaisti; žmonės tarė ji mūsų mergaičių idealu busenti. Aš nuo jaunų metų prie idealo smerkiaus, norėjau jį pasiekti. Ir štai — jis! — pamačiau savo akimis — tai graži mergaitė, it stirma! Puoliau prie jos: troškau arčiau prisiziūrėt... Pirmą kart pasimačiau — ji man ranką paspaudė ir linksmi nusišypsojo: „senei, sako, jau norėjau Tamstą pažinti, girdėjau idealą nori pasiekti... Labai malonu!... Džiaugiuos Tamstą pažinusi!“... Interesinga!...

Aš keistas, ji dar keistesnė, — žiurim į kits! kitą, akis išplėtę. Ji be švelnumo į akis tiesą rėžia, aš ir šėip ir teip — bijau nuo idealo atsitolinti...

Susirinkime ją mačiau... Kaip troškau šokti išmokti! Kad vis su ja šokti ir šokti, nuo savęs nepaleisti!...

Netrukus ir vėl susirinkimas. Ji ne šoka nė su vienu... „Kodėl?!... Kas pasidarė?!“ klausia rupestingos tetutės. Su manim norinti ilgiau pabut, pakalbėt — atsako joms. Džiaugsmo pilna krutinė mano! Kokia laimė!... Tai aš jai patinku?!... „Teip“ — ir ji man sako: „labai patinki“...

Laikas bėga. Toliau einu, giliau smengu... Knygą skaitau — apie ją svajoju!... Imu rašyti — plunksna sustoja, mislys prie jos lekia... Draugas sako: — „neturiu ką veikt — važiuokim kur nors!“ — Metu visus darbus ir rupeščius, — bėgu, važiuoju, traukiu draugą ją aplankyti!... Mažiausios priekabės užtenka, kad viską pamest, — ją bėgt pamatyti!

Aš pilnas vilčių ir svajonių: aš myliu ir idealo mylims esu!... Stai tik ji manęs klausia: „ar myli mane?“ — Teip — O aš Tamstos ne!“...

... Perkunas gudą trenkdamas ne padarė tokio ore sumišimo, kaip tie jos žodžiai mano širdyje... Aš nė žodžio išdaugt nebegaliu; tyliu, it akmuo, o širdis teip plaka, teip plaka!...

Kas man dabar beliko pasaulėj?!... Moksas!? — Kas man mokslas, kad ji manęs ne myli!... Giminės ir tėvai? — ką jie man gelbės?!... — ji manęs ne myli!...

Imu laikraštį į rankas kitų skausmus ir vargus pažiūrėt. Burai kenčia ir kariauja... Kas jie man!? Kas jų karė ir Kynų vaidai?!... ji manęs ne myli...

O tėvynė? O dėl jos darbai?!...

Ji manęs ne myli ir jos meilės ne įgysiu...

Užmiršk apie ją!... Šimtai, tukstančiai tautiečių laukia rankas ištise, kad jų širdis sušildytumei, jų mintis sukeltumei!...

Dirbsiu dėl jų, žadėsiu juos!...

Kas ta jos meilė?! — viena valanda!...

Meilė ir dėkingumas tautiečių metų metais trivos, iš kartos ant kartos nusileis!... Jie manęs neužmirš!... *G...s.*

Prie Lietuvos Geografijos.

Ant 83. p. (Nr. 7 p. m. „Varpo“) nurodytos daktarams kelios vietos, beveik visai klaidingai pavadintos:

Dusiatai vadinasi *Dusėtos*

Illakiai — *Ilakiai*

Zemeliai (*Zemelėnai*) — *Zemalė*

Žydikai — *Žydikai*.

Rašant nežinomus mums vardus, reikia bent inž. Motiejausko žemlapio prisilaikyti, Kauno gubernijos vietas papildžius ir pataisius, kaip parodyta Nr. 4, 5 „Tevynės Sargo“.

Vaišgantas.

Suvedimas rokundų „V-po“ ir „U-ko“ už 1899 m.*)

a) Pataisymas atskaitos 1899 m.

Įėmimas:

iiiko nuo 1898 metuose	119,93 Mk.
aukauta per Kl.	920,05**)
per A. V. ir XXX. 237,60	} 1157,65 Mk.
už raštus	
	įimta 2210,90 Mk.

Išleidimas:

laikraščiai	1363,00 Mk.
atsisaukimas	37,50 Mk.
knygutes***)	503,10 Mk.
kiti reikalai	188,35 Mk.
	išleista 2091,95 Mk.
	įimta 2210,90 Mk.
	lieka 1900 m. 118,95 Mk.

*) Žr. atskaitas „Varpo“ Nr. 2 ir Nr. 8 p. m.

**) Tame skaitliuje yra teipo-gi auka nuo L. = 432 Mk., kuri tapo duota su ta sąlyga kad butu atspaudintos brošūros: Džiova, Garo mašinos, Pamokinimas ir Patarmės moterims.

***) Žr. atskaita „Varpo“ Nr. 8, punktas 5.

b) Dapildymas atskaitos.*Iėmimas:*

Ant knyg. Ar dabar baudžiava
atsiūsta 40 rub. 86,40 Mk.
auka p. Mikolainio už 1899 m. . 100,00 Mk.

186,40 Mk.

Išleidimas:

Už vedimą korektūros 1899 m.
25 rub. 54,00 Mk.

lieka 1900 m. 132,40 Mk.

Tokiū budu suvedus a su b išeina, kad
„Varpo“ ir „Uk-o“ kasoje 1900 metams liko
118,95 + 132,40 = 251,35 Mk.

Šitos rokundos tapo suvestos pagal plačią
atskaitą „Varpo“ ir „Uk-o“ red. knygininkės,
kuri remėsi fant tam tikrų dokumentų ir
laiškų, ir dėlto gali įgyti visuomenės išsi-
tikėjimą.

Išdavimas tos atskaitos pusėtinai užsivilko
ir jau galėjo kitiems nusibosti belau-
kiant. Bet da daugiau nusibodo ji mums.
Toks darbas, kuris prie geresnės tvarkos,
butų buvęs lengvai atliktu, padarė mums
daug sugaišties (daug apmaudo*) Gal but
kad prie šių dienų salygų kitaip nė išeiti
negalėjo, bet vis-gi mums rupi, kad užbėgti
už akių tokiai netvarkai.

1. Dėlei stokos tam tikrų spėkų „Varpo“
ir „Uk-o“ red. ir administracija užsiima vien-
inteliai savo reikalais, ir reikalais tokių
D-čių kurios yra su „Varpo“ ir „Uk-o“ Red.
susipratūsios ir, teip sakant suėjusios į
draugystę.

2. Visokias aukas ant „Varpo“ ir „Uk-o“
ir apskritai ant apšvietimo reikalų turi but
siunčiamos ant rankų mus kasieriaus. Už
pinigus siūstus ant rankų kitų žmonių mes
neatsakome.

3. Pinigai ant spaudimo kiokio nors rašto,
bus tik tuomet priimti, „V.“ ir „U.“ Redak-
cijos, kada rankraštis taps pripažintas už
naudingą ir kada atspaudinta knyga taps
savastia „Varpo“ ir „Uk-o“ Red.

4. Visoki spausdinti raštai yra globoje
musų knygininkės ir norint išsirašyti kokius
nors raštus reikia kreiptis prie jos ir siūsti
jai pinigus. „Varpo“ ir „Uk-o“ Red.

Nauji raštai.

*Litauische Volks-Weisen von Anton Jusz-
kiewicz.* Endgiltig bearbeitet, redigiert und
herausgegeben von *Sigmund Naskowski* und
Johann Baudouin de Courtenay. Krakau 1900

*) Visoki nesupratimai tapo išaiškinti platesnėje
atskaitoje, bet visko ne garsiname. Red.

Atsakaš redaktorius Jurgis Lapinas, Tilžėje. — Spaudinta pas Otto v. Mauderodę, Tilžėje.

in 4^o. I. Teil pp. 44 (vokiškoj ir lenkiškoj
kalboj). II. Teil pp. 247 (dainų balsai).

*Kun. J. Kaulakis. Paslapčiai gyvojo ra-
žančiaus.* Išleista kaštais Philadelphijos drau-
gystės Gyvojo rožančiaus. Chicago Ill., spauda
Lietuvos 1900 m. pp. 49.

*L. Tolstoj. Per branqu ir Mikalojus
Palkinas.* Vertė J. Montvila. Atspausa iš
„Vilties“ Shenandoah Pa., spauda V. J. Sta-
garo ir Co. 1900 m. pp. 27.

Nuo „Vienybės Lietuvninkų“ Red.

„Varpo“ redakcijai:

Siunčiame 225 egz. „Kėkštų Simas“, kaipo
15% nuo (1500 egz. atspausdintų) pagal su-
tarimą.

23. d. Vasario 1901.

„Vienybės Lietuvninkų“ Red.

224 East Main str. Plymouth, Pa. U.S.America.

**Pinigai ant išleidimo raštų D-ro Kudirkos
ir pastatymo paminklo.**

Juras 2,00 Mk.
Buvo (žr. „Varpas“ Nr. 3) 498,65 Mk.

Iš viso 500,65 Mk.

Rokaičiai, 10. IV. 1901.

D. Saunus.

„Varpo“ ir „Uk-o“ Red. Kasierius. ✉

„LIETUVA“

nedėlinis laikraštis

išeina Chicagoje kas subata. „Lietuva“ kaštuoja
ant metų 3 dol. Kas abu doliarus užsimoka iš
viršaus, gauna knygelę, už 50 c., dovanų. Kas
užsimoka 1 dol., gauna knygelę už 25 c. Kny-
gelę gali sau išrinkt iš mūsų kataliogo kas
kokią nori, kad tik ne brangesnę per 50 c.,
o prisiusime dykai. Adresas:

A. Olszewskis

924 33rd Sub-Sta. Nr. 60. Chicago Ill.

Adresai „V-po“ ir „U-ko“ administracijos.

1. Redaktoriaus: Herrn J. Lapinas, Goldschmiede-
strasse 8, Tilsit.

2. Kasieriaus: Herrn D. Saunus, Rokaiten per
Neukirch, Ostpr.

3. Knygininkės: Fräulein M. Saunus, Rokaiten per
Neukirch, Ostpr.

Turiny.

Gražūs norai ir menki darbai. — Mano turtas
(eilės). — Paveikslai III. — Pasikalbėjimas V. —
Korespondencijos. Kanno gub. Vilnius. Košadarai.
Žyžmariai. Anušiškis. Londonas. Paryžius. Iš
Amerikos. — Apie vaikų literatura. — Dvi meli. —
Prie Lietuvos Geografijos. — Suvedimas rokundu
„Varpo“ ir „Uk-o“ už 1899 m. — Nuo „Vienybės
Lietuvninkų“. — Nauji raštai. — Pinigai ant išlei-
dimo raštų D-ro Kudirkos ir paminklo.